

Vinko Škafar

Medkrščanski simpoziji o duhovnosti

Inter-Christian Symposia on Spirituality

Zdi se, da sta se pogumno odločila katoliški Frančiškanski inštitut duhovnosti na frančiškanski Papeški univerzi Antonianum v Rimu in samostojna pravoslavna Teološka fakulteta na Aristotelovi univerzi v Solunu, ki sta leta 1992 organizirala prvi in leta 2022 že šestnajsti medkrščanski simpozij, predvsem o krščanski duhovnosti na Vzhodu in Zahodu, pri pravoslavnih in pri katoličanih. Izraz medkrščanski, ki so ga najbrž predlagali pravoslavni in ga sprejeli katoliški udeleženci simpozija, pomeni v naši terminologiji ekumenski, izraz, ki ima ponekod pri pravoslavnih Grkih slabšalni pomen, zato je izraz medkrščanski primernejši za obe Cerkvi, ker je brez vsakega dvoumja in brez vsake večpomenskosti. Te medkrščanske simpozije je leta 2021 omenil kot »pomembne« tudi papež Frančišek v svojem govoru med srečanjem v pravoslavni nadškofijski palači v Atenah predstojniku Grške pravoslavne cerkve nadškofu Hieronimu II. in navzočim grškim metropolitom (Škafar 2022, 2.307).

1 Kratka predstavitev petnajstih medkrščanskih simpozijev

Medkrščanski simpoziji so nastali kot ekumenska iniciativa dialoga med katoliškimi in pravoslavni teologi, ki sta jo organizirali pravoslavna Teološka fakulteta Aristotelove univerze v Solunu (Thessaloniki) in Frančiškanski inštitut duhovnosti Papeške univerze Antonianum v Rimu. Simpozij, ki je običajno vsako drugo leto, enkrat v Grčiji, drugič v Italiji, se je začel na pobudo grškega kapucina Yannisa Spiterisa (Spiteris 2000, 7–77; Škafar 2012, 120–131), ki pripada grški kapucinski enoti. Ta se

imenuje »delegacija«, ker je maloštevilna in je vključena v Beneško kapucinsko provinco. Pred tridesetimi leti, leta 1992, so kapucina, sedanji upokojeni grški katoliški nadškof Yannis Spiteris, takrat profesor na katoliških univerzah v Rimu, in p. Luigi Padovese (Padovese 1994),¹ patolog, ki je bil pozneje, leta 2010, kot škof v Turčiji umorjen, ter nekateri odlični pravoslavni teologi Solunske univerze (Psefontgas, Basiliadis, Martzelos, Konstantinou in drugi), ki so bili zelo zavzeti za ekumenski dialog, začeli z medverskimi simpoziji, na katerih so imeli ob predavanjih in pogovorih tudi katoliška in pravoslavna bogoslužja, ki so jih še posebej duhovno zblížala in povezala (Zilio 2023, 21). Sedanji odgovorni za medkrščanske simpozije s strani Katoliške cerkve, p. Luca Bianchi OFM Cap, mi je poslal »rokopisno« kratko poročilo o dosedanjih simpozijih, ki ga objavljam (Bianchi 2023) in s tem nakazujem, da so za medkrščanske (ekumenske) simpozije v obeh Cerkvah potrebni entuziasti in tisti, ki verujejo, da se lahko tudi danes nadaljuje in udejanja Jezusova molitev: »Oče, daj, da bi bili vsi eno.« (Jn 17,24)

Prvi medkrščanski simpozij, od 8. do 10. septembra 1992, je bil o »Molitvi in kontemplaciji« na pravoslavni Akademiji v Kolymbariju na največjem grškem otoku, Kreti. Predavanja in poročilo so izšli v zborniku Y. Spiteris in B. Giancesin, ur., *Vedere Dio: Incontro tra Oriente ed Occidente* (Bologna: EDB, 1994).

Drugi medkrščanski simpozij, od 5. do 9. septembra 1993, ki je imel naslov »Duhovnost meništva na Vzhodu in Zahodu«, je bil na grški Univerzi v Solunu. Predavanja so izšla v obeh jezikih v zborniku *Aristoteleio Panepistimio Thessalonikis, Epistimoniki Epetirida Theologhikis Scholis: Nea Sira Tmima Theologias*, zv. 3 (Thessaloniki: [s. n.], 1993–1994).

Tretji medkrščanski simpozij, od 5. do 7. septembra 1994, ki je imel naslov »Duhovnost in eklezialno življenje na Vzhodu in Zahodu«, je bil v Benetkah v Italiji. Predavanja so izšla v zborniku C. Martinello, ur., *Lo Spirito e la Chiesa: La dimensione ecclesiale della spiritualità* (Magnano: Ed. Qiqajon – Comunità di Bose, 1998).

1 Luigi Padovese OFM Cap (1947–2010), ki ga je kot škofa, apostolskega vikarja, v Anatoliji v Turčiji umoril njegov turški šofer Murat Altun.

Četrty medkrščanski simpozij, od 3. do 7. septembra 1995, ki je imel naslov »Krščanski Vzhod in Zahod: ena duša za Evropo«, je bil v mestu Aleksandroupolis, pomembnem pristanišču in trgovskem središču severovzhodne Grčije. Predavanja so izšla v dvojezičnem zborniku V. Pseftongas, ur., *Orientamento spirituale dell'Europa: Il contributo del cristianesimo orientale ed occidentale* (Thessaloniki: Kyromanos, 1997).

Peti medkrščanski simpozij, od 5. do 8. septembra 1997, ki je imel naslov »Svetost in življenje v duhu v vzhodni in zahodni tradiciji«, je bil v Italiji, v Svetem asiškem samostanu v Assisiju (Sacro Convento di Assisi). Predavanja so izšla v zborniku P. Zilio in L. Borgese, ur., *Santità: vita nello Spirito* (Mignano: Ed. Qiqajon – Comunità di Bose, 2003).

Šesti medkrščanski simpozij, od 4. do 9. septembra 1999, ki je imel naslov »Karizma in institucija v vzhodni in zahodni tradiciji«, je bil v mestu Veria v severni Grčiji in v Solunu. Predavanja so izšla v grščini v zborniku F. Ioannidis, ur., *Thesmos ke Charisma stin anatoliki ke dytiki paradosi* (Thessaloniki: [s. n.], 2006).

Sedmi medkrščanski simpozij, od 2. do 4. septembra 2001, je imel naslov »Soteriološke perspektive v vzhodni in zahodni tradiciji« in je bil v mestu Reggio Calabria v Italiji. Predavanja so bila objavljena v zborniku P. Zilio in L. Borgese, ur., *La salvezza: Prospettive soteriologiche nella tradizione orientale e occidentale* (Benetke: Edizioni Provincia Veneta dei Frati Minori Cappuccini, 2008).

Osmi medkrščanski simpozij, od 3. do 6. septembra 2003, ki je imel naslov »Duhovnost in krščanski nauk na Vzhodu in Zahodu«, je bil v mestu Ioannina v severozahodni Grčiji. Predavanja so v pripravi za izdajo.

Deveti medkrščanski simpozij, od 4. do 7. septembra 2005, ki je imel naslov »Evharištija v vzhodni in zahodni tradiciji, s posebnim odnosom na eku-menski dialog«, je bil v Assisiju v Italiji. Predavanja so izšla v zborniku L. Bianchi, ur., *L'eucaristia nella tradizione orientale ed occidentale, con speciale riferimento al dialogo ecumenico* (Venezia: Provincia Veneta dei Frati Minori Cappuccini, 2007).

Deseti medkrščanski simpozij, od 16. do 19. septembra 2007, ki je imel naslov »Sv. Janez Zlatousti (Krizóstem), most med Vzhodom in Zahodom«, je bil v glavnem mestu Tinos z istim imenom grškega otoka Tinos v Egejskem morju. Predavanja so bila objavljena v zborniku L. Bianchi, ur., *San Giovanni Crisostomo, ponte tra Oriente e Occidente* (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2009).

Enajsti medkrščanski simpozij, od 3. do 5. septembra 2009, ki je imel naslov »Sv. Avguštin v zahodnem in vzhodnem izročilu«, je bil v Rimu. Predavanja so izšla v zborniku L. Bianchi, ur., *Sant'Agostino nella tradizione cristiana occidentale e orientale* (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2011).

Dvanajsti medkrščanski simpozij, od 30. avgusta do 2. septembra 2011, ki je imel naslov »Pričevanje Cerkve v sodobnem svetu«, je bil v Solunu (Thessaloniki) v Grčiji. Predavanja so izšla v zborniku L. Bianchi, ur., *La testimonianza della Chiesa nel mondo contemporaneo* (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2013).

Trinajsti medkrščanski simpozij, od 28. do 30. avgusta 2013, ki je imel naslov »Življenje kristjanov in civilna oblast: Zgodovinska vprašanja in aktualne perspektive na Vzhodu in Zahodu«, je bil v Milanu v Italiji. Predavanja sta objavila Istituto Francescano di Spiritualità della Pontificia Università Antonianum di Roma in Facoltà di Teologia dell'Università Aristoteles di Salonicco: L. Bianchi, ur., *La vita dei cristiani e il potere civile: Questioni storiche e prospettive attuali in Oriente e Occidente*, Atti del XIII. Simposio intercristiano, Milano, 28.-30. agosto 2013 (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2015).

Štirinajsti medkrščanski simpozij, od 28. do 30. avgusta 2016, ki je imel naslov »Evangelizacija in reevangelizacija v Evropi v 21. stoletju«, je bil v Solunu. Predavanja so izšla v zborniku L. Bianchi in G. Spirito, ur., *Evangelizzazione e rievangelizzazione nell'Europa del XXI. secolo*, Atti del XIV. Simposio intercristiano, Tessalonica (Grecia), 28.-30. agosto 2016 (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2018).

Petnajsti medkrščanski simpozij, od 28. do 30. avgusta 2018, ki je imel naslov »Duhovnost kot izziv za današnji svet«, je bil v Assisiju, kjer je pravoslavni arhimadrid Dimitrios Bikas iz Soluna obhajal sveto liturgijo ob grobu

sv. Frančiška Asiškega v Svetem samostanu v Assisiju. Predavanja so izšla v zborniku L. Bianchi in G. Spirito, ur., *La Spiritualità come provocazione per il mondo di oggi*, Atti del XV. Simposio intercristiano, Assisi, 28.–30. agosto 2018 (Padova: Edizioni San Leopoldo, 2022).

Šestnajsti medkrščanski simpozij, ki je bil zaradi covida-19 pozneje, šele od 26. do 28. avgusta 2022, je imel naslov »Mladi in Cerkev« in je bil v Atenah. Tega bom podrobneje predstavil.

2 Šestnajsti medkrščanski simpozij v Atenah

Pravoslavna Teološka fakulteta Aristotelove univerze v Solunu vedno organizira simpozij na območju tiste grške pravoslavne metropolije, kjer ponudbo simpozija krajevni pravoslavni metropolit sprejme in ga blagoslovi, saj nekateri grški metropolit medkrščanskim simpozijem niso naklonjeni. Zadnji, šestnajsti simpozij, ki je bil od 26. do 28. avgusta 2022, je blagoslovil, gostil in sponzoriral pravoslavni metropolit Gregorij Papatthomas v svoji metropoliji Peristeri v predmestju glavnega grškega mesta Atene.

Blagoslov so simpoziju, ki ima naslov »Mladi in Cerkev. Katoličani in pravoslavni v dialogu z novimi generacijami« (Cocco 2023, 18–21), podelili in zaželeli uspeh papež Frančišek, carigrajski patriarh Bartolomej I. in atenski nadškof Hieronim II., ki je predstojnik Grške pravoslavne Cerkve. Zdi se, da je k tej naklonjenosti do medkrščanskih simpozijev v Grški pravoslavni cerkvi prispeval tudi zadnji papežev obisk v Grčiji, ki je bil od 4. do 6. decembra 2021.

Patriarh Bartolomej je v svojem pozdravnem pismu med drugim poudaril, da Cerkev obstaja zato, ker se mladi vključujejo v polnost trinitaričnega življenja, papež Frančišek pa je pisal o pomenu poslušanja in gledanja na Cerkev s Kristusovim pogledom. Pravoslavni atenski nadškof Hieronim II. je ugotavljal, da so bile skozi leta mladim dajane številne obljube, ki niso bile uresničene. Poudaril pa je potrebo po ohranjanju cerkvenega duha mladosti, kar naj bi izhajalo iz karizem, s katerimi so obdarjeni mladi v obeh Cerkvah.

Na odprtju simpozija sta bila navzoča tudi predstavnika civilne oblasti: guverner kot predstavnik atenskega okrožja in župan kot predstavnik mestne oblasti, ki sta zbranim izrazila dobrodošlico v Atenah in jim zaželela uspešen potek simpozija.

Upokojeni katoliški nadškof Krfa kapucin Yannis Spiteris, eden izmed iniciatorjev teh simpozijev, je v svojem uvodnem predavanju poudaril, da se na splošno pri mladih čuti, da jim je Cerkev nekaj tujega, ker uporablja jezik, ki se jim zdi nerazumljiv. Po drugi strani je priznal dobro voljo, ki jo je pokazala Katoliška cerkev, ko je leta 2018 mladim posvetila škofovsko sinodo, s katero jih je opogumila za polno odločitev krščanskega življenja v svetosti.

P. Luca Bianchi, predstojnik Inštituta duhovnosti, je zatrdil, da so mladi iskalci kredibilnega očeta, ki bi se mu zaupali v iskanju smisla, in nakazal na primerne vzornike mladih, blaženega Carla Acutisa, in druge. Prof. Nikos Maghioros, dekan Teološke fakultete v Solunu, je na kratko predstavil prejšnje simpozije in predlagal, da bi dali vsebine na splet, da bi tako bile dostopne vsem, ki bi radi te teme poglobljali.

Prvi dan dopoldan, 26. avgusta, sta predstavnici obeh Cerkva spregovorili o »Mladini in Cerkvi« s sociološkega vidika. Obe, katoličanka prof. Rita Bichi s Katoliške univerze Srca Jezusovega v Milanu in pravoslavka prof. Niki Papageorgiou, sta s pomočjo statističnih podatkov spregovorili o večjem delu mladih, ki cenijo Cerkev, čeprav je skromno število tistih, ki vero prakticirajo in imajo tudi drugačno moralno prepričanje, na primer glede vprašanja o *gender* v Grčiji, in zmedeno duhovnost, saj v Italiji številni verjamejo v reinkarnacijo.

Popoldne prvega dne sta bili dve svetopisemski poglobitvi o ljubezni, *Kristus in mladi*. Katoličan prof. Domenico Lo Sardo je ugotavljal, kako so »mladi«, ki so se s srečali s Kristusom v evangelijih, na splošno prišli do njega preko odraslih. Med njimi so tudi takšni, ki sprašujejo Jezusa, vendar nimajo poguma, da bi vse zapustili in mu sledili. Jezus jih ne sodi in ne obsodi, ampak jih gleda z ljubeznijo. S strani pravoslavnih je prof. Vasileios Tzerpos predstavil Jezusovo ljubezen do »mladih«, ki pripelje do istovetenja z njimi.

Istega dne so govorili še na temo »Mladi pred velikimi izbirami: Načini življenja«. S strani pravoslavnih je Chrysostomos Stamoulis poudarjal, kako se mladi ne predstavljajo samo na konvencionalne načine, ampak tudi na način osebnih zavestnih izbir. Katoličan Alceo Grazioli je predstavil lastno izkušnjo vzgojitelja mladih, ki bi radi živeli posvečeno življenje v polnosti, obenem pa priznavajo svojo nemoč, vendar upajo, da bodo s pomočjo darov, ki so jih prejeli, to tudi uresničili.

Drugi dan, 27. avgusta, je bila tema o duhovnem spremljanju: »Krščansko življenje mladih: osamljena pot? Kateheze in duhovno spremljanje«. Katoličan Guglielmo Spirito je zatrdil, da mora biti tisti, ki spremlja, brat in prijatelj, na način svetopisemske podobe »angela varuha«, da bi vsak lahko uresničil Božji načrt. Spremljanje se mora dogajati v vzdušju svobode in občutja gojenja spoštovanja do samega sebe in zaupanja, ki je naravnano v duhovno razsežnost. Pravoslavce Vasileos Kalliakmanis je zatrdil, da se duhovno začenja že od spočetja in razvija na poti in v pozitivni bližini.

Dopoldan se je končal z dvema predavanjema o temi »Mladi in svetost«. S katoliške strani je problem osvetlil prof. Raffaele Di Muro (Seraphicum, Rim), ki je svetost opredelil kot poklicanost, ki jo Bog daje vsem. Salezijanci, je dejal, so se potrudili, da spremljajo mlade na poti svetosti, prepričani, da se herojske kreposti ne zahtevajo samo od odraslih. Omenil je, da med mučenci v prvih stoletjih častimo mlade svetnike, kot sta sv. Neža in sv. Tarzicij. Tudi v novejšem času je bilo več razglasitev otrok in mladih za svetnike, kot so Jožef Sancez del Rio, fatimski pastirji in drugi. S pravoslavne strani je spregovorila prof. Thomai Chouvarda, ki je ostala pri isti trditvi in omenila »tri mladeniče« iz tretjega poglavja Daniela, sv. Kvirika, umorjenega z mamó Giulitto, romarja sv. Nikola in druge.

Šestnajsti simpozij v Atenah je za razliko od prejšnjih pred koncem predstavil pričevanje treh katoliških in treh pravoslavnih mladincev. Z iskrenostjo in pristnostjo so odgovorili na štiri vprašanja, povezana z njihovim prispevkom za edinost kristjanov ter z lastnim pričevanjem o solidarnosti in udeležbi pri zakramentalnem življenju. Eden od njih je dejal, da je ostal v Cerkvi, četudi je bil razočaran zaradi negativnega obnašanja duhovnika. Mladi so pripovedovali, kako se dejavno vključujejo v evangelizacijo, kulturo, poučevanje verouka, v politiko in solidarnost, sicer ne toliko kot

člani institucije, marveč iz prepričanja in občutka odgovornosti, pogosto šele potem, ko so doživeli določeno zrelost.

V svojem sklepnem predavanju je pravoslavni metropolit Gregorios, pred enim letom posvečen za škofa, izrazil veselje, da je bil simpozij v njegovi metropoliji, ki se je tako odprla drugim, tudi katoličanom, in dodal, da ima namen ustanoviti Pravni inštitut, ki bi bil vključen v Evropsko zvezo. Simpozij je ovrednotil kot tisto dogajanje, ki je bilo akademsko ter sočasno prijateljsko in domače. Čeprav je po naravi šlo za kratek tridnevni dogodek, je zaradi prisrčnosti na simpoziju okusil navzočnost večnosti. Zahvalil se je civilnim oblastem, ki so simpozij ekonomsko podprle, in tudi svojim ožjim sodelavcem, ki jih je predstavil po imenu. Omenil je bratsko ozračje, ki ga je čutil predvsem med Božanskim bogoslužjem, kateremu je predsedoval v svoji stolnici v Peristeri.

Skupaj z nekaterimi kapucini iz Italije in drugimi, ki živijo v Grčiji, je sodeloval p. Lorenzo, predsednik Inštituta ekumenskih znanosti »Sv. Bernardina« v Benetkah, in mons. Andrea Palmieri, podtajnik Dikasterija za pospeševanje edinosti kristjanov.

Sklep

Tako kot na prejšnjih simpozijih sta tudi tokrat vsako temo predstavila tako pravoslavni kot katoliški strokovnjak, kar je pomenilo osvetlitev iste teme z vidika obeh Cerkva. Do besede so pri okrogli mizi na simpoziju tokrat prišli mladi obeh Cerkva, ki so s svojo iskrenostjo in kritičnostjo navdušili udeležence simpozija, saj je bil namenjen njihovi problematiki. Na šestnajstem medkrščanskem simpoziju moramo še posebej omeniti recipročno navzočnost »bogoslužne gostoljubnosti« v dveh evharističnih bogoslužjih: v katoliškem obredu, ki je bil v katoliški atenski stolnici sv. Dionizija zvečer v soboto, 27. avgusta, medtem ko je pravoslavni metropolit Gregorij v svoji metropolitanski stolnici v Peristeriju v predmestju Aten obhajal sveto evharistično bogoslužje za vse udeležence simpozija v nedeljo, 28. avgusta. Obe evharistični bogoslužji sta predstavnike obeh Cerkva še posebej povezali in duhovno obogatili. Teološki dialog in bogoslužje je poudaril prof. Paolino Zilio v svojem kratkem zapisu, ki mu je dal naslov »Teološki dialog in liturgija« (2023), kakor da je želel opomniti na Evagrija

Pontskega, ki je dejal: »Če si teolog, boš resnično molil, in če boš resnično molil, si teolog.« Ali sorodno misel Antona Štruklja (2000), da je premalo, če je teologija samo »sedeča«, da mora postati »klečeča«.

Res je sicer, da ti medkrščanski simpoziji niso na ravni mešane katoliško-pravoslavne teološke komisije, kjer gre predvsem za »dialog resnice«, kar tudi ne želijo biti, ampak so predvsem bratski strokovni in pastoralni teološki simpoziji, na katerih oblikujejo tudi bogoslužja, v nekem smislu tudi za duhovni in pastoralni ekumenizem, ki jih medsebojno že zdaj bogati. Ravno kot taki izjemno mehčajo, pospešujejo in bogatijo medkrščanski odnos, spoštovanje drug drugega in ljubezen med večinsko Grško pravoslavno in manjšinsko Katoliško cerkvijo v Grčiji. Na medkrščanskih simpozijih so navzoči ekumenska teologija in karizmatična odprtost, ekumenizem teološke resnice ter duhovni in pastoralni ekumenizem.

Reference

- Bianchi, Luca.** 2023. *Elenco dei Simposi Intercristiani organizzati dall'Istituto Francese di Spiritualità della Pontificia Università »Antoniano«* di Roma e dal Dipartimento di teologia della Facoltà teologica dell'Università »Aristoteles« di Salonicco. Rokopis. Hrani avtor članka.
- Coco, Paolo.** 2023. I giovani e la Chiesa. Cattolici e ortodossi in dialogo sulle nuove generazioni. *Portavoce di san Leopoldo* 63/1: 18–21.
- Padovese, Luigi.** 1994. *Uvod v patristično teologijo*. Ljubljana: Frančiškanski samostan.
- Spiteris, Yannis.** 2000. Zemlja je polna tvojega Duha (duhovne vaje). V: Yannis Spiteris in Walter Nigg, *Duh veje, kjer hoče*, 7–77. Ljubljana: Slovenska kapucinska provinca.
- Škafar, Vinko.** 2012. Razdeljenost Cerkva je greh proti Svetemu Duhu: Pogovor z grškim katoliškim nadškofom Yannisom Spiterisom. *V edinosti: ekumenski zbornik* 67: 120–131.
- . 2022. Papež Frančišek na Cipru in v Grčiji. *Edinost in dialog* 77/2: 293–309. <https://doi.org/10.34291/edinost/77/02/skafar>.
- Štrukelj, Anton.** 2000. *Klečeča teologija*. Ljubljana: Družina.
- Zilio, Paolino.** 2023. Dialogo teologico e liturgia. *Portavoce di san Leopoldo* 63/1: 21.

